

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Adam Malinowski

Protokolant: Marika Józefczyk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 kwietnia 2013 r. w Warszawie sprawy

z powództwa (...)

w W.

przeciwko (...) sp. z o.o. w W.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

1. uznaje za niedozwolone i zakazuje pozwanemu wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

"Organizator zastrzega sobie możliwość zamiany nagrody na nagrodę o zbliżonych właściwościach, w przypadku zmiany oferty dostawców nagród";

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych;

3. nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie), tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu, od której powód był zwolniony, kwotę 600 (sześćset) złotych;

4. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt strony pozwanej.

SSR del. Adam Malinowski

3

sygn. akt XVII AmC 3256/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 2012-04-18 powód - (...) z siedzibą w W. - domagał się uznania za niedozwolone i zakazania wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia o treści:

"Organizator zastrzega możliwość zamiany nagrody na nagrodę o zbliżonych właściwościach, w przypadku zmiany oferty dostawców nagród."

zawartego w § 8 ust. 4 wzorca umowy zatytułowanego "REGULAMIN KONKURSU DLA KONSUMENTÓW (...)", którym posługuje się pozwany – (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W.. Nadto wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

W ocenie powoda wskazane postanowienie wzorca umowy stanowi niedozwoloną klauzulę, gdyż jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów. Wypełniałoby tym hipotezę art. 385[1] § 1 kc, zgodnie z

którym niedozwolonymi są postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, niezgodnione z nim indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy – z wyłączeniem postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Powód podniósł, iż kwestionowane postanowienie wypełnia przesłanki art. 385[3] pkt 19, bowiem przewiduje wyłącznie dla pozwanego jednostronne uprawnienie do zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia.

Nadto wskazał na okoliczność wpisania podobnych klauzul do prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod pozycjami (...), (...), (...) oraz (...).

Pozwany domagał się oddalenia powództwa i wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

Zarzucił, że żądanie pozwu nie nawiązuje do wprowadzonego do obrotu wzorca umowy, bowiem zawarte w powołanym dokumencie oświadczenie pozwanego ma charakter jednostronny i stanowi przyrzeczenie publiczne w rozumieniu art. 919 kc, a tym samym nie podlega kontroli w toku postępowania o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany prowadzi działalność farmaceutyczną. W dniach 2012-02-01 do 2012-04-30 zorganizował konkurs, którego zasady zostały określone w regulaminie zawierającym zapis do którego odwołuje się żądanie pozwu, tj. "Organizator zastrzega możliwość zamiany nagrody na nagrodę o zbliżonych właściwościach, w przypadku zmiany oferty dostawców nagród.". Warunkiem uczestnictwa w konkursie było ukończenie 18 lat, posiadanie pełnej zdolności do czynności prawnych, zakup Produktu Promocyjnego oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie konkursowe (§ 3 ust. 1 oraz § 4 wzorca umowy).

Konkurs polegał na udzieleniu odpowiedzi na pytanie „Jak soczewki kontaktowe pomagają wygrywać?” (§ 4 ust. 4.1 wzorca umowy). Uczestnik, którego odpowiedź zostanie uznana za najlepszą otrzymywał nagrodę główną w postaci (...) firmy (...) o wartości 3 442,22 zł. Nagrodami dodatkowymi, dla wyróżnionych uczestników były vouchery do sieci (...) o wartości 1 000,00 zł. (§ 5 wzorca umowy).

Nagrody główne były wręczane zwycięzcom w siedzibie pozwanego, zaś nagrody dodatkowe były przesyłane do konsumentów przesyłką kurierską (§ 8 ust. 1 i 2 wzorca umowy).

Art. 230 kpc stanowi, że gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Za podstawę ustalenia stanu faktycznego Sąd przyjął zatem wzajemnie niekwestionowane twierdzenia stron.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Ponieważ powództwo w niniejszej sprawie zostało wniesione przed 2012-05-03, tj. przed zmianą przepisów Kodeksu Postępowania Cywilnego, zastosowanie w niniejszej sprawie miały przepisy kpc obowiązujące w dacie wniesienia pozwu (art. 9 ust. 1 i art. 11 ustawy z dnia 2011-09-16 o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 2011-11-02)).

Odnosząc się do zarzutu podniesionego przez pozwanego, iż jego oświadczenie ma charakter jednostronny i stanowi przyrzeczenie publiczne w rozumieniu art. 919 kc, wskazać należy, iż o jednostronności stosunku prawnego decydowałaby zbędność oświadczenia woli jednej ze stron. Legalną definicję oświadczenia woli zawiera art. 60 kc, zgodnie z którym wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej. Nie można zatem mówić zbędności oświadczenia woli uczestnika konkursu, gdy do wzięcia w nim udziału konieczne jest wcześniejsze wyrażenie zgody na szereg warunków proponowanych przez przedsiębiorcę a tym bardziej rejestracja

lub spełnienie określonych świadczeń (np. dokonanie zakupów czy zawarcie określonych umów – choćby z osobami trzecimi).

W omawianym regulaminie sam pozwany używa sformułowania „dokonały zakupu Produktu Promocyjnego” (§ 3 ust. 1.4 wzorca umowy). Sformułowania „dokonały zakupu Produktu Promocyjnego” i „wysłanie sms-a (...) z podaniem w treści kodu z kuponu oraz odpowiedzi” nie mogą być rozumiane inaczej, niż jako złożenie oświadczeń woli. Przystąpienie do konkursu wymagało zatem złożenia wzajemnie sobie odpowiadających wyraźnych oświadczeń woli pozwanego i uczestnika, co innymi słowy oznacza zawarcie umowy.

Nadto pozwany zastrzegł sobie we wzorcu umowy, iż konsument który chce przystąpić do konkursu automatycznie wyraża zgodę na przetwarzanie jego danych osobowych (§ 4 ust. 8 wzorca umowy).

Ponadto – stosownie do orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Warszawie, które Sąd orzekający w sprawie niniejszej w pełni podziela – z natury uregulowania przyrzeczenia publicznego wynika, iż chodzi w nim o nieskomplikowaną relację prawną sprowadzającą się do prostego wykonania jednej oznaczonej czynności, za co obiecano nagrodę. Złożony stosunek prawny regulowany kilkudziesięcioma postanowieniami, nie mieści się w ramach przewidzianej w art. 919 kc i nast. instytucji przyrzeczenia publicznego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2011-10-04, sygn. akt VI ACa 282/11; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2011-09-07, sygn. akt VI ACa 284/11; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2010-10-20, sygn. akt VI ACa 231/10; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2010-10-20, sygn. akt VI ACa 233/10).

Zgodnie z art. 66 § 1 kc oświadczenie drugiej stronie woli zawarcia umowy stanowi ofertę, jeżeli określa istotne postanowienia tej umowy. Rozbudowany regulamin, jakim posługiwał się pozwany bez wątplenia te istotne postanowienia określał. Należy zatem stwierdzić, że ogłoszenie konkursu i wprowadzenie do obrotu regulaminu, stanowiło nie tyle przyrzeczenie publiczne, co ofertę zawarcia umowy o udział w konkursie.

Odmienne stanowisko pozwanego w tym zakresie wynika być może z błędnego przyjęcia, że skoro zobowiązania stron z tytułu przystąpienia do konkursu są jednostronne, to jest to jednostronna czynność prawna. Tymczasem pojęcia te dotyczą dwóch różnych aspektów związku obligacyjnego. Czynność jednostronna to taka, która wywiera skutki prawne po złożeniu jednego, oderwanego od innych oświadczenia woli. Jednostronność zobowiązań polega na tym, że tylko jedna strona umowy ma obowiązek świadczyć na rzecz drugiej, bez świadczeń wzajemnych. Jako przykład czynności prawnej dwustronnej, ale jednostronnie zobowiązującej, można wskazać umowę darowizny.

Na wstępie rozważań merytorycznych wyjaśnienia wymaga, że w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone Sąd dokonuje abstrakcyjnej oceny wzorca celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385[1] § 1 kc.

Przechodząc do oceny postanowień wzorca pod kątem ich niedozwolonego charakteru, wskazać należy, co następuje. Stosownie do treści art. 385[1] §1 kc, aby uznać dane postanowienie umowne za niedozwolone musi ono spełniać cztery przesłanki tj.: (I) postanowienie nie zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem, (II) ukształtowane przez postanowienie prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami, (III) powyższe prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta oraz (IV) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron.

Ostatnia z wymienionych przesłanek, o której mowa w zdaniu drugim art. 385[1] § 1 kc, zachodzi w niniejszej sprawie, gdyż omawiane postanowienie nie reguluje głównych świadczeń stron. Główne świadczenia pozwanego z tytułu zawartych umów polegają bowiem na przeprowadzeniu konkursu i wydaniu nagród.

Przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia nie może w tej sprawie mieć znaczenia wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umownego. Sąd nie bada w niniejszym postępowaniu konkretnych stosunków istniejących pomiędzy kontrahentami, ale wzorzec i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy pozwanym a potencjalnym konsumentem. Nie ma zatem znaczenia, czy jakaś konkretna umowa była między

stronami negocjowana ani nawet czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany przy zawieraniu jakiejkolwiek konkretnej umowy. Kontrola ta ma bowiem charakter oceny ex ante i obejmuje wzorzec, nie zaś konkretną umowę. Istotny jest zatem fakt, że pozwany wprowadził oceniany wzorzec do obrotu poprzez wystąpienie z ofertą zawarcia umowy z wykorzystaniem go.

Dla zastosowania omawianego przepisu przesłanki II (sprzeczność z dobrymi obyczajami) i III (rażące naruszenie interesów konsumenta), choćby ze względu na verba legis, muszą zachodzić równocześnie. Z reguły rażące naruszenie interesu konsumenta jest naruszeniem dobrych obyczajów, ale nie zawsze zachowanie sprzeczne z dobrymi obyczajami rażąco narusza ten interes.

Poprzez dobre obyczaje rozumiemy pewien powtarzalny wzorzec zachowań, który jest aprobowany przez daną społeczność lub grupę. Są to pozaprawne normy postępowania, którymi przedsiębiorcy winni się kierować. Ich treści nie da się określić w sposób wyczerpujący, ponieważ kształtowane są przez ludzkie postawy uwarunkowane zarówno przyjmowanymi wartościami moralnymi, jak i celami ekonomicznymi i związanymi z tym praktykami życia gospodarczego. Wszystkie one podlegają zmianom w ślad za zmieniającymi się ideologiami politycznymi i społeczno – gospodarczymi oraz przewartościowaniami moralnymi. W szczególności zaś, dobre obyczaje to normy postępowania polecające nienadużywanie w stosunku do słabszego uczestnika obrotu posiadanej przewagi ekonomicznej.

W niniejszej sprawie dobrym obyczajem jest, by przedsiębiorca organizujący konkurs zagwarantował pewność i jasność stosunku prawnego łączącego go z konsumentem, i nie zastrzegał we wzorcu umowy prawa do zamiany nagrody na inną. Uczestnicy przystępujący do konkursu akceptowali katalog nagród przedstawiony im przez pozwanego we wzorcu umowy, i właśnie na uzyskanie owych konkretnych nagród wyrażali zgodę. Co więcej konsumenci mogliby nie wziąć udziału w konkursie, gdyby wiedzieli, że nagrody będą inne, niż te wskazane w regulaminie konkursu. Zdaniem Sądu od profesjonalisty należy oczekiwać, że nie wykorzysta faktu, iż on sam opracowuje wzorzec, umożliwi to bowiem wprowadzenie przez przedsiębiorcę całkowicie dowolnego zapisu do wzorca umowy, na który konsument nie ma wpływu, i ukształtowanie stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron.

Przechodząc do oceny stopnia naruszenia interesów konsumentów, Sąd zważył co następuje. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie (wyrok z dnia 2006-06-27, sygn. akt VI ACa 1505/05) naruszenie interesów konsumenta, aby było rażące, musi być doniosłe czy też znaczące. Natomiast interesy konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny, chociażby niewymierny. Zaliczyć tu można również dyskomfort konsumenta, spowodowany takimi okolicznościami jak strata czasu, naruszenie prywatności, niedogodności organizacyjne, wprowadzenie w błąd oraz inne uciążliwości, jakie mogłyby powstać na skutek wprowadzenia do zawartej umowy ocenianego postanowienia. Przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy groźących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą (np. renomowana firma), bądź to z konsumentem (np. seniorzy, dzieci). Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres groźących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności.

Klauzula generalna wyrażona w art. 385[1] §1 kc uzupełniona została listą przykładowych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385[3] kc. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie (wyrok z dnia 2008-10-08, sygn. akt VI ACa 772/08), obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwia wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385[1] §1 kc. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że postanowienia nie spełniają przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy.

W ocenie Sądu, należy zgodzić się z powodem, iż analizowany zapis wzorca spełnia przesłanki art. 385[3] pkt 19 kc, zgodnie z którym w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności przewidują wyłącznie dla kontrahenta konsumenta jednostronne uprawnienie do zmiany istotnych cech świadczenia. Przedsiębiorca zastrzegł sobie możliwość zmiany nagrody, w przypadku gdyby jego dostawca nagród zmienił swoją ofertę. Takie postanowienie, zdaniem Sądu, pozostawia zbyt szerokie pole do swobodnej interpretacji, bowiem to pozwany decyduje, czy oferta jego dostawcy nagród uległa zmianie, i w związku z tym podejmuje decyzję o zmianie nagrody. Sformułowanie „zmiana oferty” użyte w przedmiotowej klauzuli jest na tyle szerokie, iż zaledwie sama zmiana parametrów nagrody, takich jak chociażby kolor, czy wymiary dają uprawnienie pozwanemu do zmiany nagrody na inną. W konsekwencji zastosowania kwestionowanego postanowienia konsument narażony jest na sytuację, w której nie otrzyma nagrody, o którą się starał, biorąc udział w konkursie. We wzorcu umowy określono precyzyjnie, jakie są wygrane w konkursie (§ 5 wzorca umowy). Zamiarem konsumenta przystępującego do konkursu jest konkretne dobro, w tej sytuacji (...) firmy (...) oraz vouchery do sieci (...). Nietrudno zatem wyobrazić sobie sytuację, że konsument bierze udział w konkursie tylko po to, aby zdobyć owe nagrody. Arbitralna zmiana nagrody przez organizatora – bez dookreślenia, czy ta inna nagroda będzie choćby tożsama wartościowo i przedmiotowo - jest na tyle istotną zmianą, że godzi w interesy konsumenta. Ponadto, to na przedsiębiorcy ciąży obowiązek opracowanie zasad konkursu, ustalenia nagród, ich ilości, jeszcze zanim konkurs zostanie ogłoszony. Zatem pozwany jeszcze przed ogłoszeniem konkursu powinien zaopatrzyć się w nagrody, które są wymienione w regulaminie. W przekonaniu Sądu, praktyka pozwanego przedsiębiorcy pozostaje w sprzeczności z dobrymi obyczajami, zaś przedmiotowa klauzula stanowi rażące naruszenie interesów konsumentów, przy czym odnosi się ono zarówno do interesów ekonomicznych (w sytuacji zmiany nagrody na inną o niższej wartości, jak i interesów nieekonomicznych w postaci dolegliwości związanych z utratą możliwości otrzymania nagrody, o którą konsument się starał). W konkluzji należy w pełni zaaprobować stanowisko Sądu Apelacyjnego w Warszawie wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 2010-10-20 w sprawie o sygn. akt VI ACa 233/100 zgodnie z którym sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco naruszająca interesy konsumenta jest zmiana warunków umowy przez zastąpienie towaru lub usługi, produktem lub usługą o tym samym lub zbliżonym przeznaczeniu i parametrach.

Treść przedmiotowego postanowienia uprzywilejowuje pozwanego w taki sposób, że zabezpiecza tylko jego prawa, w razie niemożności dostarczenia nagrody, co w ocenie Sądu w żadnym razie nie powinno być usprawiedliwione interesem przedsiębiorcy. Brak możliwości faktycznego spełnienia świadczenia przez kontrahenta konsumenta winien skutkować oceną istnienia ewentualnych roszczeń konsumenta z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania na ogólnych zasadach regulowanych kodeksem cywilnym.

W uznaniu Sądu powyższe okoliczności jednoznacznie stwierdzają o rażącym naruszeniu interesów konsumenta i dobrych obyczajów. Zakwestionowane postanowienie należy bowiem traktować jako przejaw nadużywania przez pozwanego uprzywilejowanej pozycji kontraktowej profesjonalisty.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 385[1] § 1 kc, Sąd uznał postanowienie wzorca umowy za niedozwolone, zaś na podstawie art. 479[42] § 1 kpc zakazał jego wykorzystywania w obrocie z udziałem konsumentów.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt strony pozwanej zarządzono na podstawie art. 479[44] kpc.

O kosztach postępowania orzeczono w oparciu o art. 98 kpc, zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Przyznane stronie koszty stanowią wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w wysokości 360 zł - ustalone na podstawie § 14 ust. 3 pkt. 2 w zw. z § 2 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163. poz. 1349 ze zm.).

Mając na uwadze wynik sprawy, orzeczenie o nakazaniu pobrania od strony pozwanej opłaty od pozwu uzasadnia przepis art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167 poz. 1398 ze zm.).

SSR del. Adam Malinowski